

Släkten Åkerman på Gotland : Upptecknad genom Svenska arkivbyrån november 1...

21 D Br. Åkerman

National Library
of Sweden

AKERMAN

Kungl. biblioteket

0 0000 000075603

Geneal.
Monogr.
(Grt.)
o

Släkten Åkerman

på Gotland

Upptecknad genom
Svenska arkivbyrån
november 1906

Källor:

J. O. Rosmans samlingar om Gotländska slægter jämte anteckningar ur kyrkoböcker. (Ms. i enskild ägo).

J. Bertendorffs Gotländska slægter. (Ms. i Kungl. biblioteket i Stockholm).

P. A. Säves Gotländska samlingar. (Ms. i Uppsala universitetsbibliotek).

Åtskilliga tryckta släktböcker och matriklar samt otryckta handlingar i Stockholms arkiv.

Släktbeskrivning.

Tab. 1.

Per Nilsson, f. 1626 i Äkra by, Vendel socken, Uppsala län. Antog namnet Åkerman. Rusthållare i Uppland, flyttade öfver till Gotland, där han blef länsman och uppbördsman. † 1701 $\frac{22}{9}$, begr. $\frac{15}{10}$ i Hemse (75 år). Gift med sättingsdomaren Lars Lunjers dotter Elin, f. 1629 † 1703 $\frac{2}{3}$, begr. $\frac{4}{4}$ i Hemse (77 år, 6 mån.). Makarnas grafsten finnes vid altaret i Hemse kyrka, bekostad af sonen Nils Åkerman.

Barn: födelseår och inbördes ålder okända).

Anders, Aktuarie. † 1718. Se tab. 2.

Johan, Smedsällderman. † 1717. Se tab. 3.

Kristen, Skräddare i Stockholm. † ogift.

Nils, Länsman. † 1739. Se tab. 4.

Malena. † 1723 $\frac{23}{11}$ i Atlingbo. Gift med kyrkoherden i Atlingbro Nils Rasmusson Krecklingius, f. 1648, † 1713.

Maria. † 1743 $\frac{1}{3}$ å Långvide i Burs. Gift 1691 å Tjengdarfve i Hemse med kyrkoherden i Burs Johan Lutteman, f. 1641, † 1711.

Anna. † 1729 $\frac{22}{4}$ i Öja, 71 år. Gift ¹⁾ 1684 $\frac{4}{11}$ med stenhuggaren Rasmus, Oekes i Öja; ²⁾ med strandridaren Grels Dufva i Öja, † 1754 i Öja, 89 $\frac{1}{2}$ år.

Lars, Länsman. † 1687. Se tab. 18.

Tab. 2.

Anders Åkerman (son af Per Nilsson, tab. 1). Student i Uppsala 1686 $\frac{20}{3}$. Notarie i Svea hofrätt. Aktuarie i kammarkollegium. † 1719 dec. Gift med Birgitta Brunner, som lefde enka till 1746.

Barn:

Anders. Bokhållare i Stockholm.

Katarina. † före 1746. Gift med öfverjägaren vid kungliga hofvet J. H. Hollandt.

Tab. 3.

Johan Åkerman (son af Per Nilsson, tab. 1). Ålderman i klen-
smedsembetet i Stockholm. † 1717 $\frac{4}{2}$. Gift men hustrun
† före mannen.

Son:

Samuel. † $1\frac{1}{4}$ år gammal, före fadern.

Tab. 4.

Nils Persson Åkerman (son till Per Nilsson, tab. 1). Länsman
i Hemse ting 1692, i Burs ting 1711; sedan kronobefallningsman i
Gotlands södra härad, † 1739. Tyckes hafva bott på Tjengdarfve
i Hemse. Gift med Anna Lyth, f. 1678, † 1761 $\frac{7}{5}$ i Hemse, dotter
till kyrkoherden i Roma Per Matsson Lyth och Metta Gregersdotter
från Fardhem. — Makarnes altertafla finnes i Hemse kyrka, beko-
stad af sonen J. N. son Åkerman.

Barn:

Helena, f. 1700 $\frac{10}{10}$, † ogift.

Per Nilsson, f. 1701 † 1772. Prost. Se tab. 5.

Johan Nilsson, f. 1703 † 1759. Strandridare. Se tab. 8.

Nils handlande i Wisby. † 1732 $\frac{20}{7}$, barnlös. Gift 1732 $\frac{18}{6}$
med Katarina Margareta Pettersdotter Lindberg, född 1716 $\frac{6}{11}$
(sedan omgift med sin mans kusin handlanden Petter Schwardt).

Märta Maria, † 1758 $\frac{26}{6}$ i Gothem. Gift 1) 1740 $\frac{16}{10}$ med
kyrkoherden i Hörsne Jonas Persson-Bolin, f. 1700 i Rone, † 1751
i Hörsne; 2) 1752 med kyrkoherden i Gothem Anders Celrén, f. i
Uddevalla, † 1770 $\frac{10}{3}$ i Gothem.

Anna, f. 1709 $\frac{1}{11}$, † 1770 $\frac{25}{1}$. Gift 1744 $\frac{6}{9}$ med hemmans-
ägaren vid St. Mörby i Hörsne Jöran Mikaelsson Kolmodin, f. 1713
 $\frac{9}{11}$ i Lärbro, † 1765 $\frac{29}{12}$ i Hörsne.

Lars Nilsson (eller Anders), f. 1711 $\frac{12}{11}$. Hemmansägare vid
Sindarfve i Hemse, † 1778 $\frac{7}{12}$. Gift 1) 1748 $\frac{11}{10}$ i Kräklingbo
med Katarina Maria Kolmodin, f. 1725, † 1751 $\frac{21}{1}$ i Hemse (barn-
säng), dotter till kyrkoherden Karl Kolmodin i Kräklingbo och
Maria Hornschild; 2) 1756 $\frac{29}{6}$ med Maria Lutteman, f. 1718 $\frac{28}{8}$,
† 1792 $\frac{20}{1}$ i Alfva, dotter till kyrkoherden i Burs Rasmus Johans-
son Lutteman och Helena Köhler. Enligt sägner inn släkten, upp-
tecknade av P. A. Säve, skall Lars Å. ha varit mycket rik och ägt
både Sindarfve och Tjengarfve i Hemse, Rangarfve i Alfva samt
Qvie och Klints i Lojsta, men då han kalasade mycket blev han slut-
ligen fattig.

Grels Nilsson, f. 1714 $\frac{5}{1}$. Köpman i Wisby. † 1747 $\frac{13}{3}$ i
nämnda stad, ogiftt.

Tab. 5.

Per Nilsson Åkerman (son till Nils Persson tab. 4), f. 1701 $17/11$, student i Uppsala 1720 $9/11$, prestvigd d. 1729 $9/10$, kyrkoherde i Rute 1738, men afsade sig; kyrkoherde i Rone 1741, utnämnd teol. doktor 1772, † 1772 $18/9$. Var en lärd och skicklig man. Gift 1731 $15/9$ med Maria Canutius, f. 1710 $30/6$ i Vamlingbo, † 1791 $22/2$ i Rone, dotter till kyrkoherden i Vamlingbo Israel Johansson Canutius och Margareta Johansdotter Dufva.

Barn:

Margareta, f. 1732 $23/6$ i Vamlingbo. Gift 1760 $5/2$ med handlanden Jacob Heidenberg.

Israel, f. 1736, † 1798. Prost. Se tab. 6.

Tab. 6.

Israel Åkerman (son till Per Nilsson Å., tab. 5), f. 1736 $23/10$ i Vamlingbo, student i Uppsala 1751 $16/9$, fil. mag. 1758, prestvigd 1760 $15/8$, conrector scholæ i Wisby 1773; prebende pastor i Veskinde, men tillrädde ej; kallad till kyrkoherde i Rone efter fadern, tillträdde 1775; honor. prost 1778, teol. dcktor i Uppsala 1779, † 1798 $18/9$ i Rone. — Gift 1767 med sin mors syssling Kristina Amalia Tofftén, f. 1746 $27/10$, † 1794 $20/7$, dotter av kyrkoherden i Hafdhem Jakob Jakobsson Tofftén och Magdalena Katarina Mårtensdotter Fries.

Barn:

Per, f. 1768 $22/2$, student i Uppsala 1784 $29/5$, fil. mag. 1791 $16/6$, collega scholæ i Visby 1794, vice pastor i Grötlingbo 1805, kyrkoherde i Barlingbo 1811. † 1811 $10/5$ i Barlingbo, ogift. Var "kveck, irregulier, obegriplig, konstig".

Jacob, f. 1770, † 1829, Professor. Se tab. 7.

Israel, f. 1776 $10/2$. Handlande i Stockholm, † 1798 $4/10$, ogift.

Nils, f. 1786 $26/6$, student i Uppsala 1805 $5/11$, jur. kand. 1813 $27/10$, † 1824 $11/5$ i Uppsala.

Tab. 7.

Jacob Åkerman (son till Israel Å. tab. 6), f. 1770 $28/10$, student i Uppsala 1784 $29/5$, med. doktor 1793 $27/9$, anatomie professor vid Uppsala universitet 1805, inspektor för Gotlands nation s. å., † 1829 $21/5$ i Uppsala. Gift 1801 $12/5$ med Gustafva Åcrell, f. 1774; dotter till professor Johan Gustaf Åcrell och Anna Margareta Borell.

Barn:

Gustaf Jakob, f. 1803 $23/9$. Student i Uppsala 1817 $23/9$, fil. mag. 1824, med. lic. 1831 $14/5$, kir. mag. 1832. Stadsläkare i Enköping s. å. † 1834 $28/9$ i nämnda stad, ogift.

Tab. 8.

Johan Nilsson Åkerman (son till Nils Persson Å. tab. 4), f. 1703 $\frac{23}{6}$. Strandridare på Rone. † 1759 $\frac{17}{11}$. Gift ¹⁾ 1736 $\frac{28}{1}$ vid Tjengdarfve i Hemse med Anna Elisabet Persdotter Weller, f. 1710, † 1736 $\frac{19}{8}$, dotter till
 2) 1744 $\frac{19}{6}$ med Maria Assersson, f. 1714, † 1784 $\frac{8}{1}$, dotter till befallningsmannen Axel Assersson och Klara Kristina Repleta (?).

Barn: (1 i första, 7 i andra giftet)

1. Dotter, dödfödd 1736 $\frac{19}{8}$.
2. Nils, 1745, † 1820. Hemmansägare. Se tab. 9.
2. Lars, f. 1746 $\frac{28}{10}$ i Rone. Handelsbokhållare vid Bönders i Klinte. Bodde sedan vid Sindarfve i Hemse. † 1832 $\frac{31}{12}$ i Hemse. Jaktkamrat till öfverste Norrby, af hvilken han fått en bössa; jagade ännu vid hög ålder.
2. Axel, f. 1748, † 1794. Brukspatron. Se tab. 11.
2. Johannes, f. 1749, † 1827. Länsman. Se tab. 12.
2. Kristina, f. 1751 $\frac{6}{8}$. Gift 1775 med sin brors svåger, dykeriuppsyningsmannen Johan Jönsson Winter vid Botvide i Öja, f. 1741 $\frac{22}{1}$, † 1821 $\frac{1}{5}$.
2. Anna Elisabet, f. 1753 $\frac{2}{2}$, † 1756 $\frac{14}{3}$.
2. Anna, f. 1756 $\frac{27}{11}$, † 1828 $\frac{25}{2}$. Gift 1777 i Garda med sjökaptenen Jakob Windelbom, † 1826 $\frac{19}{9}$ i Barlingbo, 77 $\frac{3}{4}$ år.

Tab. 9.

Nils Johansson Åkerman (son till Johan Nilsson Å. tab. 8), f. 1745 $\frac{1}{8}$ i Rone. Skeppare. Hemmansägare vid Sindarfve i Hemse. † 1820 $\frac{4}{1}$. Gift 1779 $\frac{13}{10}$ med Ingrid Greta Clerk, f. 1753 $\frac{26}{1}$ i Lye, † 1826 $\frac{29}{1}$ i Hemse, dotter till inspektoren Jakob Jakobs-son Clerk vid Lillrone i Lye och Ingrid Rasmusdotter Lutteman från Burs.

Son:

Lars Niklas, f. 1781, † 1851. Mekanikus. Se tab. 10.

Tab. 10.

Lars Niklas Åkerman (son till Nils Johansson Å. tab. 9), f. 1781 $\frac{25}{8}$ i Hemse. Mekanikus. Bodde på Sindarfve i Hemse. † 1851. Gift 1814 $\frac{6}{10}$ med sin kusin Dorotea Elisabet Åkerman, f. 1780 $\frac{17}{12}$, † 1871 $\frac{25}{8}$ i Hemse (jfr tab. 12).

Barn:

- Margareta Elisabet, f. 1815 $\frac{15}{3}$ på Sindarfve, † . Gift 1836 $\frac{28}{6}$ med skepparen och hemmansbrukaren Gustaf Fredrik Duse, f. 1811 $\frac{11}{12}$ i Alfva, †
 Johan Niklas, f. 1820 $\frac{24}{10}$, † 1821 $\frac{17}{9}$.
 Lauretta Carolina, f. 1829 $\frac{24}{10}$, † 1823 $\frac{9}{6}$.

Tab. 11.

Axel Åkerman (son till Johan Nilsson Å., tab. 8), f. 1748 $^{22}/_1$, Brukspatron i Hangvar. † 1794 $^{17}/_7$. Gift 1776 $^{14}/_{12}$ med Elisabet Margareta Ihre, f. , † 1797, dotter af bruksegaren Petter Mårtensson Ihre och Elisabet Pettersdotter Gahne.

Barn:

Johannes, f. 1779. Sjöman, ej afhörts.

Petter, f. 1780, ej afhörts.

Axel, f. 1782 $^{10}/_3$. Sjöman. † i Karlskrona.

Lars, f. 1789 $^{15}/_4$ (eller 1786 $^{7}/_8$). Handelsbokhållare, bodde vid Ihre i Hangvar. † 1840 $^{15}/_5$.

Anna Margareta, f. 1792 $^{1}/_{12}$. Gift 1820 $^{12}/_{11}$ med sjö tullvaktmästaren Lars Boberg, f. 1795 $^{15}/_6$ i Alfva, bodde i Wisby på 1850-talet.

5 barn, döda små.

Tab. 12.

Johannes Åkerman (son till Johan Nilsson Å., tab. 8), f. 1749 $^{11}/_5$ i Rone. Länsman i Burs ting. Bodde på Odvalls i Stånga, † 1827. Gift 1) 1774 $^{21}/_8$ i Burs med Elisabet Jönsdotter Winter, f. 1746 $^{12}/_6$ vid Botvede i Öja, † 1783 $^{7}/_5$, dotter till länsman Jöns Winter och Katarina Zachrisdotter, 2) 1785 $^{25}/_1$ med den förras kusin Kristina Elisabet Winter, f. 1741 $^{6}/_8$, † 1810 $^{14}/_{11}$, dotter till länsman Adam Winter och Elisabet Wickman.

Barn:

Katarina Maria, f. 1774 $^{11}/_{10}$ i Burs. Gift 1805 $^{21}/_4$ i Vamlingbo med dykeriinspektoren Hans Södergren vid Liffrede i Vamlingbo.

Johannes, f. 1776, † 1777.

Jöns Niklas, f. 1778, † 1836. Länsman. Se tab. 13.

Dorotea Elisabet, f. 1789 $^{17}/_{12}$ i Stånga, † 1871 $^{25}/_8$ i Hemse. Gift 1814 $^{6}/_{10}$ med sin kusin Lars Niklas Åkerman (tab. 10).

Tab. 13.

Jöns Niklas Åkerman (son af Johannes Å., tab. 12), f. 1778 $^{21}/_1$ i Stånga. Länsman efter fadern och bodde liksom denne vid Odvalls i Stånga. † 1836 $^{30}/_{11}$ vid Kyrkebys i Etelhem. Gift 1809 $^{2}/_2$ med Brita Maria Dahlgren, f. 1787 i Visby, † 1872 $^{16}/_3$ i Visby, dotter af slagtaren Dahlgren och Brita Schulin från Stockholm.

Barn:

Johanna Maria, f. 1809 $^{3}/_6$, † 1878 $^{21}/_2$ i Visby. Gift med länsmannen Jakob Böklund, † 1841 $^{28}/_1$.

Lars Niklas, f. 1811, † 1879. Länsman. Se tab. 14.

Karl Johan, f. 1814, † 1864. Hemmansägare. Se tab. 16.

Kristian Fredrik, f. 1817, † 1871. Färgare. Se tab. 17.
 Margareta Elisabet, f. 1819 $28/5$, † s. å.
 Filip Gabriel, f. 1822 $21/4$. Sjöman. Förgicks på hafvet 1841.

Tab. 14.

Lars Niklas Åkerman (son till Jöns Niklas Å., tab. 13), f. 1811 $14/9$. Länsman i Burs och Garda ting. Bodde först vid Odvalls, sedan vid Österlings i Stånga. "Rik och rask man". † 1879 $20/7$ i Stånga. Gift med Augusta Vilhelmina Peterssohn, f. 1807 $5/11$, † 1896 $5/12$, dotter till Kgl. sekter Peterssohn från Småland, f. 1780 $13/5$, † 1857 $5/10$, och Antoinette Wilhelmina Gyllenram, f. 1777 $27/5$, † 1834 $28/8$.

Barn:

Maria Vilhelmina Antoinetta, f. 1840 $19/7$. Gift 1871 $11/6$ i Stånga med kommissionslandtmätaren Karl Georg Kökeritz, f. 1839 $8/8$ i Levide. Bosatta i Garda.

Lars Gustaf Vilhelm, f. 1847 $21/6$. (Gift 1) 1867 $30/6$ med sin syssling, handlanden i Hemse, Niklas Gustaf Ferdinand Duse, f. 1840 $7/2$, † 1879 $25/2$ i Hemse. 2) 1885 $24/5$ med handlanden sam-mastädes August Melin, f. 1847 $8/6$.

Tab. 15.

Lars Gustaf Vilhelm Åkerman (son till Lars Niklas Å., tab. 14), f. 1842 $20/4$. Egendomsägare. † 1903 $20/6$. Gift 1880 $11/6$ med Theolinda Malvina Antoinette Petersohn, f. 1853 $30/9$, dotter till kaptenen Fredrik Wilhelm Petersohn, f. 1816 $20/4$, † 1889 $17/12$, och Johanna Petronella Wieslander, f. 1820 $23/3$, † 1869 $8/11$.

Barn:

Sigrid Tyra Natalia Theodolinda, f. 1881 $24/4$, gift 1908 $12/7$ med godsägaren Karl Fredrik Brunberg, f. 1877 $14/11$, bosatta å Björketorp, Blekinge.

Axel Gustaf Niklas, f. 1883 $6/6$, stationsskrivare.

Lilly Wilhelmina Maria Alice, f. 1885 $28/2$.

Elsia Alma Elisabeth, f. 1887 $19/5$.

Astrid Hildur Imogene, f. 1890 $9/6$.

Ernst Allan Wilhelm, f. 1896 $12/4$.

Tab. 16.

Karl Johan Åkerman (son till Jöns Niklas Å., tab. 13), f. 1814 $9/2$ i Stånga. Hemmansägare vid Kyrkebys i Etelhem, † 1864 $30/1$. Gift 1840 med Helena Elisabet Jakobsdotter, f. 1819 $30/1$ i Etelhem.

Barn:

Maria Karolina Elisabet, f. 1841 $2/7$. Gift i Stånga 1868.

Johan Niklas, f. 1843 $7/8$. Garfvaregesäll. † 1868.

Jakob Fredrik Oskar, f. 1846 $17/5$. Flyttat till Visby 1865.
 Anna Johanna Vilhelmina, f. 1849 $1/6$. Flyttat till Visby 1865.
 Augusta Lovisa, f. 1851 $18/11$.
 Hilda Olivia, f. 1856 $29/7$.
 Sofia Jakobina, f. 1856 $29/7$.
 Karl Otto, f. 1861 $14/5$.

Tab. 17.

Kristian Fredrik Åkerman (son till Jöns Niklas Å., tab. 13),
 f. 1817 $2/2$. Färgare i Visby, † 1871 $17/10$. Gift 1853 med Hilda
 Augusta Gernandt, f. 1833 $12/11$, dotter till sjökapt. Gernandt
 och Sophie v. Schalin i Kalmar.

Barn:

Maria Sofia, f. 1854 $13/9$ i Visby, † 1876 $20/8$ därst.
 Otto Herman, f. 1856 $21/6$ i Visby. Grosshandlare i Norrkö-
 ping. Österr.-Ungersk Konsul 1906. Ogift.
 Hildur Amalia, f. 1858 $11/8$ i Visby. Gift 1888 med revisorn
 August Knutson Bergman, f. 1850.
 Nanny Elvira, f. 1860 $11/11$ i Visby.
 Fredrika Vilhelmina, f. 1863 $5/5$ i Visby.
 Märta Magdalena, f. 1865 $11/5$ i Visby, † 1866 $27/11$ därstädes.

Tab. 18.

Lars Persson Åkerman (son till Per Nilsson Å., tab. 1), f. 1652.
 Länsman i Hoburgs och Eke ting, † 1687 $14/8$ (35 år). Gift med
 en flicka från Kerna i Burs (sedan omgift med kapellanen i Lojsta
 Hans Toftenius). Hans grafsten finnes i Grötlingbo kyrka.

Barn:

Helena, f. 1680 $7/7$ i Rone. Gift med tingsdomaren Anders
 Hanstén, † 1736.
 Märten, f. 1682 $8/2$ i Rone.
 Maria, f. 1691, † 1755 $22/11$ (64 år). Gift 1710 med sin svä-
 gers kusin länsmannen Petter Hansson Gahne, † 1754 $13/6$.

Tab. 19.

Axel Gustaf Wilhelm Åkerman (son till Lars Gustaf Wilhelm
 Å., tab. 15). Stations skrivare, egare till Österlings i Stånga, f. 1883
 $6/6$. Gift den $11/9$ 1908 med Helga Stensberg från Malmö, f. 1882
 $19/10$, dotter till Fabriksidkaren Fredrik Otto Stensberg, f. 1855
 $13/2$, och och Gustafva Johanna Braminsky, f. 1853 $24/10$, † 1905
 $26/7$.

Barn:

Bertil Fredrik Wilhelm }
 Erik Axel Gustaf } Tvillingar födda i Wisby 1909 $23/8$.

Tab. 20.

Hilda Elisabeth Åkerman (dotter till Lars Nicklas Å., tab. 14), f. 1847 $21/6$, gift 1867 $30/6$ med sin syssling handlanden i Hemse Nicklas Gustaf Ferdinand Duse, f. 1840 $7/2$, † 1879 (omgift 1885 $24/5$ m. Karl August Melin i Hemse).

Barn:

Lars Gustaf Albin Duse, f. 1868 $8/4$, Bankdirektör, Hemse.

Nicklas Fredrik Herman Duse, f. 1870 $3/7$, Disponent i Stockholm.

Albin Duse gift 1895 $27/6$ med Karolina Smith från Løjsta, f. 1872 $1/6$.

Barn:

Elsa, f. 1897 $21/3$. Gift med Civilingenjör Nils Lindblad.

Margit, f. 1904 $23/5$.

Herman Duse gift 1902 $24/6$ med Emy Nylén, f. 1882 $5/3$, från Gunnarshög, Wärmland.

Barn:

Bertil Hermansson, f. 1913 $30/5$.

Greta, f. 1905 $8/1$.

Gunhild, f. 1907 $18/12$.

Ingrid, f. 1909 $1/8$.

Carin, f. 1913 $3/4$.

Tab. 21.

Antoinette Wilhelmina Åkerman (dotter till Lars Nicklas Å., tab. 14), f. 1840 $19/7$, gift 1871 $11/6$ med Kom.-Landtmätaren Carl Georg Kökeritz, f. 1839 $8/8$.

Barn:

Carl Gustaf Nicklas, f. 1872 $9/4$, † 1872 $14/7$.

Lars Georg Gude, f. 1873 $14/8$, † 1906 $12/5$.

Carl August Herman, 1876 $8/8$.

Tab. 22.

Hildur Amalia (dotter till Kristian Fredrik Åkerman, tab. 17), f. 1858 $4/8$, gift 1888 med Revisorn August Knutson Bergman, f. 1850.

Barn:

Knut,

Nils,

Eva, g. m. D:r Mauritz Vos. Barn: Bengt Olof, Carl Erik.

Harald.

Utdrag ur P. A. Säves Gotländska samlingar i Upps. univ.-bibl. Vol. IV, n:o 475.

Åkermännen.

Deras släkt härstammar genom Nils samt stamfadern här på Gotland, länsman Peter N:m Åkerman, från Åkra by uti Vendels socken i Uppland. Både dennes länsmans släkt efter honom, genom Nils P:m Åkerman, och prestsläkten, genom Doct. Peter N:m Åkerman, d. y., har framteckt många dugtiga karlar, som hade förnäma släktförbindelser inom ön samt stund. mycket inflytande. Tjängdarfve och Sindarfve i Hemse hafva varit deras släkts gårdar af ålder.

Af "Burs-boarnas äfventyr" känner man länsman Johan Joh:m Åkermans och hans sons, länsman efter honom, Jöns Niclas Joh:m Åkermans uppträdande och bedrifter under prestvalsstriderna i Burs, 1793 o. 1800, hvilka för gubben slutade med en Kongl. Hofrätts kommissarie fullmakt. Han var en orädd karl, men äfven under sitt ständiga gräl inför rätta, isyn, m. lagman V. Hauswolf, var han ständigt artig och siratlig, men engång sedan han så retat sjelfve von Segebaden och då han tillförne afsnäst den unge men starke länsman Aron Kahl (Kallberg), såsom icke ännu "duglig i expeditionen" fick han sin öfverman, då denne sednare på en vink af landshöfdingen, häfde J. Åkerman på dörren. Sonen Jöns Niel. Åkerman, var en utmärkt rättsinring o. rask karl, men måtte varit alltför nära släkt med sin farmors far, gubben Axel Assersson, ty han var alltför godhertad, hjälpsam o. gästfri, så att han tog föga betalt för sin möda o. gaf bort allt hvad han hade. Men sonen hans, Lars Niel. Åkerman, som till arf fick Tjensten efter honom, är ej blott en drifvande karl, men en så utmärkt landt-hushållare på Austerlings i Stånga m. fl. gårdar samt så stor affärsman, att han nu (1869) anses ega omkr. 200,000 riksdaler. Dennes bror färgaren Chr. Fr. Åkerman, är en särdes driftig man samt i stadens ekonomiska angelägenheter städse mycket anlitad. Deras gamla mor, Brita Maja Åkerman, f. 1785, en förständig heders-gumma, lefver ännu.

Lars Joh:m Åkerman, f. 1746, var i ungdomen och länge bokhållare på Bönders hos Handl. P. P:m Norby o. hans enka (som sedan blef omgift med öfverste-löjtn. Tigerström), förestod i allt hennes stora rörelse af åkerbruk, handel o. skeppning, åsåg de tusende tokiga äfventyr, som de 1816 hitkomne unge officerarne o.

bl. dem finnen kapten Lång (som bodde i huset) m. fl. drefvo med husfruns syster, den gamla giftassjuka mamsell Nora Laurin, den s. k. 'moster Nora', samt knöt und. allt detta en nära vänskap alltifrån ungdomen med husets ädle son (af första giftet) artillerilöjtnanten, sedermera den så utmärkte Öfversten Johan P:son Norby, f. 1754. Desse ynglingar, trygge och kraftfulle, voro ifrige jägare, och när bokhållaren kunnat slita sig lös från de många bestyren hemma, jagade han ofta (hare eller fogel) i sällskap m. den raske löjtnanten i närmaste marker. Men stundl. företogo de sig större jaktfärder, som då gällde det ädlaste föremål, neml. kronhjorten, som då ännu prydde Gotlands skogar. Men, hade Åkerman först satt bössan i hand på den unge Norby, så var det dock denne sednare som förädlade jaktnöjet och dref det konstmessigt. Ty han hade af sin svåger Frih. Appelman fått sig tillsänd från Pomern en tysk jägare, Möller (som sedan till omkr. 1808 bodde vid Snoders i Sproge), hvilken medförde de yppersta hjorthundar. Då jagade man högdjuren ej blott på de närbelägna skogarna 'Kraid-floar' och 'Haug-sandar', mellan Eista o. Levide, hvarest hjortarne ofta hade sitt stånd; utan det bar någon gång af ända bort till 'Loista-haid', ja det berättas, att Öfverste Norby slutl. anställt en jagt af denna art, då åtföljd af den unge öfversiggifne jägaren Hindrik Matts Köhler från Fole, född 1770, uti Hejdebyvik nära Visby, hvarest den siste hjorten på Gotland skall ha blifvit fälld. Men red. 1807 vann Öfverste Norby sjelf hjeltedöden vid Stralsund.

Blefven äldre o. alltmer trött vid de många påliggande gårds- och skeppningsbestyren på Klinte, flyttade Lars Åkerman, som alltjemt blef ungar, 18. . från Bönders och hem till de sina. Han medtog derifrån, såsom sin dyrbaraste egendom o. minne af den oförgätlige Öfversten, dennes porträtt samt en särdel. dyrbar o. konstfullt arbetad bössa med snabbhanelås och hela stocken inlagd med elfenben s:t fullritad med allegoriska figurer, minnesskatter som ännu (1869) finnas kvar på Sindarfve i Hemse. Ty det var der som han slog sig ner för lifstiden hos sin likstämmige brorson, den hederlige o. konstskicklige Lars Niel. Åkerman, och hvarest han fann lugnet o. hade all frihet, än att mellanåt till hjälpa se till gårdsbruket o. stundom att gå på jagt, som han idkade med den ifver o. ovanliga uthållighet, att han ännu vid åttisju års ålder kunde knäppa sin jösse. Älskad o. vördad af sina många unga slägtingar, som alla kallade honom 'farbror Lars', lefde han på Sindarfve till sin död.

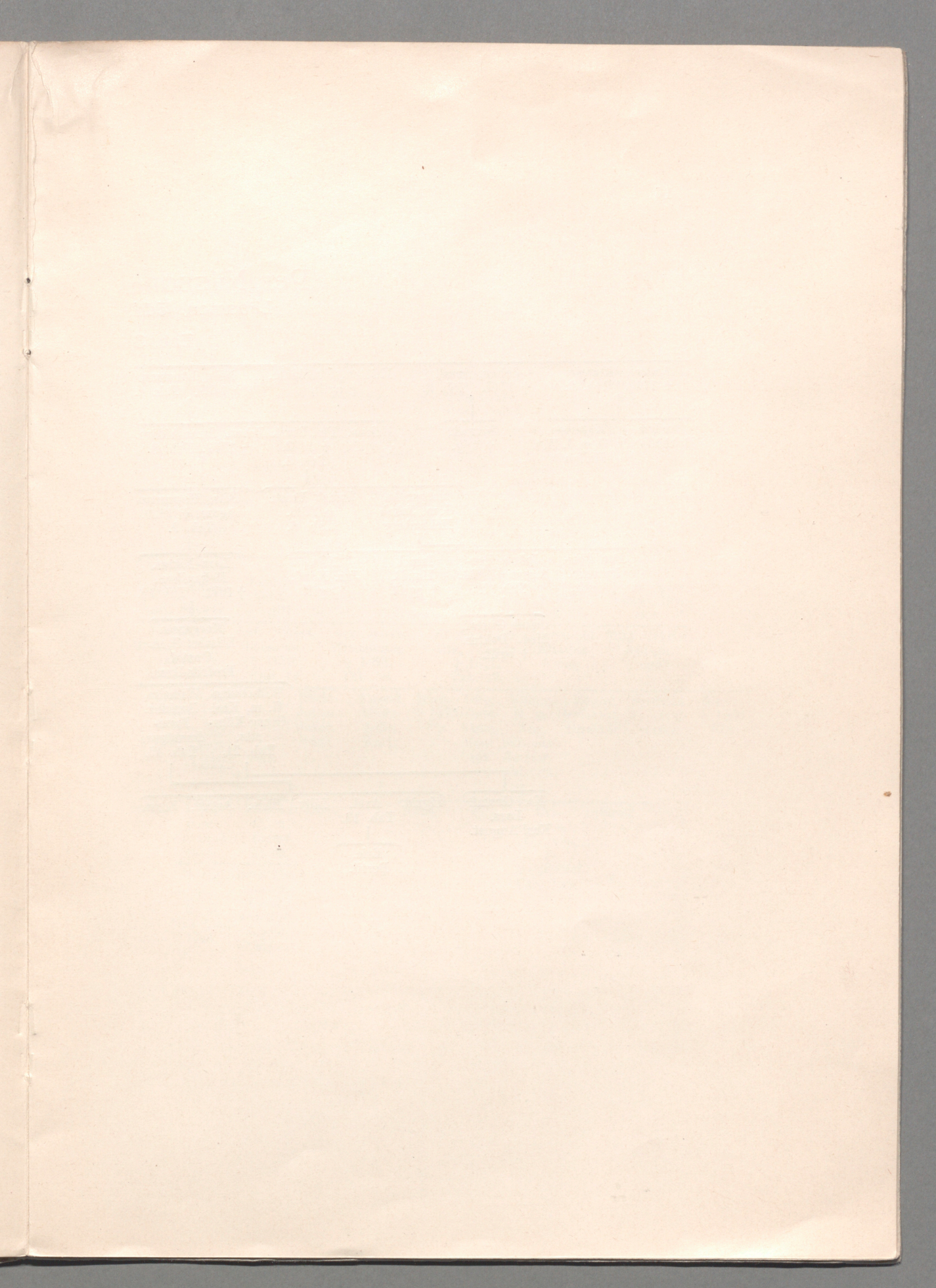
Lars Niclas N:m Åkerman, f. 1781, den förres brorson, var snart enda barnet af sin fader, Nils Johan Åkerman, en storbonde på Sindarfve, som återärft släkt-gården af sin farbror Lars N:m Åkerman, hvilken dog barnlös o. lemnade efter sig till släkten Sin-

darfve o. Tjängdarfve i Hemse, Rangsarve i Alfva samt Kvie och Klints i Loista. L. N. Åkerman gifte sig 1814 med sitt syskonbarn Dorti Lisa Åkerman, f. 1780, dotter af länsmanen o. Kongl. Hofrättskommisarien Joh. Joh:n Åkerman på Odvalls i Stånga, en rask och förståndig husqvinna, som lefver ännu, snart 89 år gammal. Han var af ett mildt och fredligt lynne, hederlig, gästvänlig, utrustad med godt förstånd o. ett hufvud, särdeles fallet för slöjd, nästan af alla handa slag: o. utan all lärd kunskap dref han de mångfaldigaste handavärf, ja mek. arbeten med förvånande skicklighet. — Då i hans ungdom tröskverk började brukas, lärde han sig snart konsten att både bygga o. förbättra sådana; och innan kort var han den snällaste tröskverksbyggaren på Gotland o. det jemte Michael Gottberg o. den s. k. storsnickaren Gabr. Möllings i Eista. Så gjorde han efter hand otaliga tröskverk, vindmaskiner m. m., först i prestgårdarne och snart hos många bönder; ja, han reste med flera, som han sjelf gjort, både till Ystad, Malmö o. Tyskland, för att der sjelf uppsätta o. ställa dem i gång. Och härunder blef hans snickareverkstad på Sindarfve alltmer fullkomlig o. rik på allehanda verktyg och doningar, som han sjelf hittade på, gjorde o. förbättrade; o. icke mindre fulländad var hans smedja, hvarest han smidde snart sagdt allting: han förfärdigade vagnbeslag, allt jernbeslag till tröskverk, qvarnar o. vindmaskiner, gjorde ypperliga jagtbössor, hvartill han sjelf borrade piporna, smidde läsen o. snidade de prydligaste stockar, samt gjorde äfven musikaliska instrumenter, hvarjemte han också var guldsmed samt lagade fickur. Ja man sade att "Hemse Åkerman" eller "Herr Åkerman", som han alltid kallades, kunde göra allt vad öga såg, o. hand kunde verkställa. Men allt detta eller att hopskaffa alla nödiga råämnen för sina verkstäder, såsom alleha trädslag till ombyte (ämnes-virke) i rätt tid h:ket lades in att torka, att leta sig till det allra bästa o. segaste jern, samt hans ständiga ärenden o. resor från hemmet, gjorde att han ej ofta kunde hinna se till sitt gårdsbruk, som snart helt och hållet lemnades till hans raska och dugliga hustru, hvilken ock styrde och ställde dermed lika bra som den bästa husbonde. Men mellanåt tog han sig dock tid att blåsa flöjt, det han också kunde, samt att någon gång, för att göra "farbror Lars" till viljes o. för att försöka sina nygjorda bössor, gå på jagt o. knalla på en hare. — Så framlefdes han sin tid som en mycket och nyttigt verksam man, under det han var högt aktad af en var. —

Men derjemte var det ett särdeles vackert drag uti L. N. Åkermans lynne, att han städe hyste den största kärlek till sin aktade slägt samt vad som hörde till dess minnen, hvarför han ej blott noga bevarade farbror Lars klenoder, eller sal. Öfverstens bössa o. porträtt, utan också o. isynnerhet all omsorg gömde på en stor gammal kista, som tillhört hans farfars far krono-bef.-mannen Nils P:n

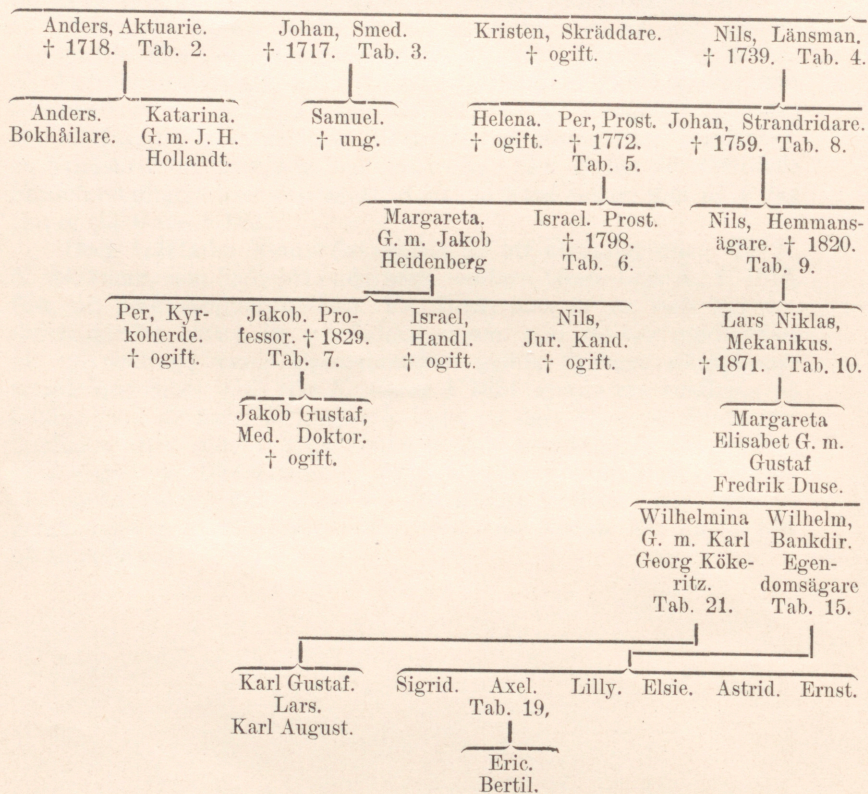
Åkerman, o. på hvars jernbeslag, förfärdigadt af den sistnämndes bror, smedäldermannen i Stockholm Johan P:n Åkerman, står: A. N. O. N. P. Å. 1690. Ty i denna ofantliga kista, som den gamle Bef:smannen fört med sig på sina embetsresor för att deri insamla kronans skatt, som den tiden bestod av kopparplåtar, funnos slägtens alla vigtiga papper, såsom Åkermännernas slägtregister o. ättartal samt alla de både enskilda o. offentliga handlingar, i original ell. afskrifter, hvilka, under en tid af omkr. 150 år, gått genom den gamla läns-tjenstemanna-slägtens händer. Derföre var det L. N. Åkermans ständiga tal, att detta dyrbara slägt-arkiv som han emottagit af sin fader o. hans förfäder, skulle såsom en ögonsten för all framtid bevaras inom slägten o. på stamgården Sindarfve, en handskrift-samling, som helt säkert var lika dyrbar för Gotlands häfdeforskningar som den skatt af gamla handlingar, som än i dag finnes på Gane i Bäl.

Dock träffades Sindarfve-arkivet af ett olyckligt öde. Ty L. N. Åkerman, som hade ett enda barn, dottern Greta-Lisa Å., f. 1815, fick till måg skepparen Gust. Fr. Duse, som är en rask sjöman, skötte gården bättre än svärfadern o. som t. o. m. bär guldmedalj för myrodling; men: Åkermännernas gamla dyrbara slägtpapper aktade han icke. Och när K. Oscar I 1854 gjorde sin rundresa på Gotland och då händelsevis skulle ligga en natt öfver på Sindarfve, flyttades den gamla slägt-kistan undan herrligheten till Högby, värdskapet var förträffligt o. den snälla värdinnan fick ett praktigt guldarmband till minne af det nådiga besöket; men alla de gamla papperen voro försvunna o. den stora kistan står nu — tom på Sindarfve!

Per Nilsson
Länsman, född

Tab. 3

Åkerman

1626 † 1701

Malena, G. m. Nils Rasmusson.	Maria, G. m. Johan Lutteman.	Anna, G. ¹⁾ m. Rasmus Oches ²⁾ m. Grels Dufva.	Lars, Länsman. † 1687. Tab. 18.
Nils. Handl. † barnlös.	Märta, G. ¹⁾ m. Jonas Bolin. ²⁾ m. And. Cedré.	Anna, G. m. Jöran Kolmodin.	Lars, Hem- mansäg. † barnlös.
Lars, Handels- bokhållare. † ogift.	Axel, Bruks- patron. † 1794. Tab. 11.	Johannes, Länsman. † 1827. Tab. 12.	Kristina, G. m. Johan Winter
Johannes, Sjöman Petter, Sjöman Axel, Sjöman.	Lars, Handels- bokh. † ogift.	Anna, G. m. Lars Broberg.	Katarina, G. m. Hans Södergren
Johanna Maria, G. m. Jakob Böklund.	Lars Niklas, Länsman. † 1879. Tab. 14.	Karl Johan, Hemmansäg. † 1864. Tab. 16.	Kristian Fre- drik, Färgare. † 1871. Tab. 17.
Hilda, G. ¹⁾ m. Niklas Duse. Tab. 20. ²⁾ m. August Melin.	Maria, Johan. Jakob. Anna.	August, Hilda. Sofia. Karl.	Maria, Otto, † 1876 ^{20/8} Gross- handl. Kon- sul
Bankd. Albin, G. m. Karolina Smith.	Herman, G. m. Emmy Nylén.	Disp.	Knut. Nils. Eva, G. m. D:r Vos. Bengt-Olof Carl Erik.
Margit. Elsa, G. m. Nils Lind- blad.	Bertil Her- manson. Greta. Gunhild. Ingrid. Carin.		
			Jöns Niklas, Länsman. † 1836. Teb. 13.
			Dorothea, G. m. Lars Niklas Åker- man.
			Margareta Elisabet. † ung.
			Filip Gabriel, Sjöman. † ogift
			Marta, † 1866 ^{27/11}
			Helena, G. m. Anders Hanstén.
			Märten. Maria, G. m. Petter Gahne.
			Anna, G. m. Elisabet. † ogift.
			Anna, G. m. Jakob Windelbom.

Bursboarnas äfventyr.

Städse hafva Aust-Gutarne tedt sig såsom ett eget folkslag och, liksom ock fåröboarne, utmärkt sig bland oss öfriga Gutarne för sitt uråldriga språk, gamla seder och bruk samt isyn. för mycken sinnesdjärighet både uti fiske, stundom flera mil till sjöss, ävensom för våldsamma seder, stormande gillen och fylleri, slagsmål, våldsamheter och rättegångssjuka. Uti dessa olater hafva der öster på landet i alla tider utmärkt sig i allsynnerhet Burs-boar och Närker, som ofta också Roneboarne; men af vida mildare art äro deremot Lau-boarne, som alltid varit eniga och stillsamma. — Liksom jag ej är säker om tidsföljden i dessa äfventyr, må dock här framställas en skildring af de våldsamma tolksederna för omkring en 80 år sedan, eller vid början af 1790- och 1800-talet. Och äro både Burs- och Nårsboarne än i dag stund. ett vildt, fast alltj. dugtigt folk.

Bertel Hansson Rundberg, f. 1714, som förut i 22 år varit pastor i Öja, och någon kort tid ock consistoriatis, var sedan 1776 kyrkoherde bland de vilde Burs-boarne; och han hvarken mildrade eller hyfsade deras seder. Ty sjelf var han redan gammal, när han kom till Burs, eller 62 år, af grofva seder och dålig i hela sitt väsende; och mest alla hans barn samt hela huset var på samma sätt. Andre sonen, Herr Märten, f. 1749, var i ungdomen en språklig skolkarl såsom collega i Visby och 1788 kyrkoh. i Alskog; men der lefde han länge ihop med en prestdotter, Ronander, som blef vurmig när han slutl. öfvergaf henne, då han 1807 fick Gothems pastorat och snart der gifte sig med företrädaren, kyrkoh. Erik Mollanders enka, Anna Kajsa Eck. Äldste sonen "Herr Ole", f. 1746, var länge fadrens vice pastor, städse en grofkornig huggare och flitig supare bland de stormiga och storgapiga bönderna samt derföre af dem mycket afhållen; ty han var så *gimain* (nedlåtande) och *müd lifsam* (umgänges-treflig), att en stupfull bonde i ett glädt lag vid flaskan kunde tillropa honom: "nä, vaitst Däu inte häut, Ole, Däu harst säupe fläira supar än jag!" Den tredje sonen (Bertel) häradshöfding på söder, grof och lastbar och omsider illa inblandad med den tidens största bofvar, gick han slutl. de ohyggligaste öden till mötes. Och *präst-jämfruarna* voro nästan at samma ull alla samman, långa, oskapliga och grofkorniga. Den äldsta af dessa, Anna-Kajsa, var 1 g. m. handl. Nils Bernhard Dreutz på Allmunda i Burs, och moder till de beryktade Dreutzens

eller Allmundasårkarne'', förhårdade djerfve skälmar; och sedan vardt hon omgift med Länsman Israël Lyth på Roes Rone, som tjent såsom arklimestare på flottan und. 1788 års krig, men sedan vardt en utfattig slarf och dålig karl, slutl. fick öknamnet ''Guntlack'' och, jemte sina stjuvsöner, var handtlangare för ett fruktansvärdt tjufband. Den andra system, Dorti Lisa, var gift med skepparen Jacob Ransten, född vid Getor i Rone, som länge hade farit till sjöss, en gång varit borta 21 år samt deltagit i många vilda äfventyr. När han slutl. kom hem, hade han en *strumpfötling* full med dukater, köpte sig gård vid Sigdes i Burs och gifte sig med jungfru Dorti Lisa. Han var en lustig och talför karl, så att alla gerna ville vara i lag med honom för att höra honom berätta om sina många resor och äfventyr samt andra tokroligheter, dem han föredrog mästerligt stuñd. på gammal bond-gotländska. Men han ansågs hafva alltför fria religionsåsigtter, ty han trodde ej på Tre-enigheten, utan liknade dess trefald vid en filbunke, med gräddan, skyret och vasslan o. s. v. Den tredje system var Maja-Låtta, g. m. kapten Märten Paulsson Sturzenbecker på Sigdes i Burs, en grobian och supare, som låg inne med båtsmanskärringarna och mellanåt var så vild, att han ville *släppa skott* i sina ovänner. Blef slutl. g. superi utfattig; men var gästfri och god mot barn. Men gården var hustruns (en grobian s. svor: ''Ta mig fan, Sturzenbecker! dör jag, så svälter du ihjäl''). Och när hon dog, gick det så. Han hade då hos sig en *skögerskå* (sköka), som het. ''Strömbäcka'', en enka, s. förstörde höv. *C. B. Östman*. Och slutl. var Eva, den fjärde system, som var gift med häradsskrifvaren Pehr Joh. Kahl. — Dessa långa prestjungfruar voro så föga städade att en af dem, under ett biskop Lütkemans besök i Burs och då han i trädgården frågade henne om hon ej tyckte om att äta krusbär, svarade honom: ''nej tack, herr biskop, jag är redan stind som en mär!'' De voro i ungdomen så ystra, att de stundom, på det äfventyrligaste utklädda och tillspökade, kommo i sällskap med bror Ole och de galna svågrarne, farandes ned i bondgårdarne eller till Länsman Johannes Åkerman. på Odvalls i Stånga, hvarest man då söp, dansade, sjöng och åbakade sig på det vildaste; ja de voro så lättfärdiga, att, då de badade i bryggghuset, togo de någon af prästdrängarne in till sig genom skorstenen!

Det var ej underligt, att, under inflytandet af ett så ovärdigt prästfolk och dess närmaste släktingar, allmogen i Burs och deromkring skulle blifva och var alldeles förvildad och att så tilltagsna sällar som Allmundasårkarne och Änges-karlarna m. fl. der kunde utbilda sig, äfvensom att, oaktadt Landshöfding von Segebaden starka styrelse, så många djerfva bofvar kunde finnas i denna engd af Landet, såsom smeden Kärling och hans söner vid Sutarfve i Stånga, mästertjufven Pilgårdar i När, m. fl. samt att andra för-

hårdade skälmar skulle flocka sig dit, såsom sjöröfvaren Mattis Lythberg på Rone, som hade på Ut-holmen derstädes byggt sig ett hus med falskt lyse för att narra seglare på stranden, Myrungskarlarna i Linde och Hallongnistarne uti Låista, hvilka sistnämnde, jemte kärringen, som var en allkänd Tjuvgömmerska och Trollpacka, hade sitt drag öfver den stora vilda skogen *Låista-haid* till tjufföljet af Myrstedtar vid Koparfve i Heide och andra ogeringsmenniskor. Koparfve-Myrstedts uti Heide var ett utmärkt tjufpack. Han stal *kräk* på skogen och slagdade. Vid visitation fanns uti murarna i ladugårdshusen gods, stulet från aderton kyrkor. Sonen, som hade slagit modren, kom på fästningen. *L. Simeonde*, f. 99. Följden allt häraf var, att det styggaste lefverne och de hemskaste brott då ofta och under långa tider hörde till ordningen för dagen. — Men helt annorl. var härunder tillståndet bland bondfolket i de gäll, hvarest det hade föresynen af städade prästhus och tuktan af duglige kyrkoherdar, såsom de gästvänliga Ekholzarne i Fardhem och Lyttemännerne i Stenkyrka, den vördnadsvärde Michaël Ko'modin och Pehr Lyth i Dalhem samt de så älskade tvenne Kolmodinerne uti Ejsta, med flera: der var vår allmoge städe tillgifven sitt prästfolk, sedig och stillsam.

Emellertid hade gamle Bertel Rundberg i Burs dött d. 5 apr. 1792, och på förslaget efter honom voro uppsatta 1:o Rektor, Mag. Lars L:n Lyth, f. 1735, 2:o Cons. Not. L. Gardell, f. 1739, och 3:o vice Past. i Burs Olof Rundberg, f. 1746. Men ej blott denne sedn. klagade öfver att Gardell framför honom fått 2:dra rummet på förslaget, utan jemväl de 3:ne öfrige medsökande, eller Mag. A. Ekholz, kyrkoh. i Norrk., Mag. Joh. Joh:n Lutteman och kaplanen Mag. Joh. Rundberg (sedan afsatt) anmälde missnöje deröfver att de derifr. blifvit uteslutna. Emellert. blef förslaget bestående. Men, redan långt före detta, hade de orolige Burs- och Stångaboarne kommit i häftig rörelse för det stundande kyrkoherdevalet; och härtill bidrogo lifligt det gamla prästhusets många vänner och släktingar, såsom de unga Rundbergarne, med Häradshöfding Bertel Rundberg och hans hejduckar i spetsen, samt mågarne Kapt. Paul Sturtzenbecker och Skepparen Jacob Ronster vid Sigdes, hvarförutom flere af Kronans tjenstemän flitigt blåste under partilågan och sökte som vanligt få fiska i grumligt vatten. Och många andra utom gället lade sig dertill i saken, såsom här ofta plägat ske. I början voro bönderna allmänt på Rundbergarnes sida och ville nödvändigt af den *gamble kärstoiken* hafva prestsonen i huset, vännen, svågern och den så *gimaine* supebrodern, "Herr Ole" till sin själasörjare. Men alla förståndiga och snart flera af de bättre husbönderna, med den dugtige länsman Jöns Nielas Åkerman på Odvalls i Stånga såsom anförare, arbetade åter ifrigt för den skicklige Hr Lars Gardells bästa. Denne, som var Consist. Not. och en an-

sedd man, hade för sig den mäktige biskop Lütke-
man, hade förut varit informator hos landsh. von Segebaden och hade i närheten
aktade bröder, neml. Hr Joh. Gardell i Garda och Mag. Nils i
Hafdhen som (sedermera vardt biskop): och dessa stormäns vän-
ner och många tjenare utgjorde Gardellska partiet, som också små-
ningom tillväxte inom gället. Dess mera ansträngde sig motstän-
darne på allt sätt: det var öppen taffel m. öl och brännvin i präst-
gården, hvarest det gick friskt till, bönderna, som nu hade sin svärm-
tid, reste dit och togo till bästa och söpo så de tumlade, foro och
flackade dag och natt, drucko för den goda saken också på andra
ställen både inom och utom gället samt lockade, tubbade och söpo
om med dem, de ville värfva för sin framgång vid valet; ja, voro
slutl. allt våldsammare till sinnes, fyllade sig till öfvermått, slogos
och refvos inbördes på vägar och stigar samt hotade sina vederdelo-
män såsom isyn. Joh. Åkerman, stundom på lifvet. Isyn. var qväl-
len före valdagen ohygglig: bönderne, öfverlastade, ströko skrålande
kring i flockar, i Burs prästgård söps det och lefdes såsom i en
röfvarekula och ingen fick en blund i ögonen den natten, under
flitiga tillskålningar af Sturtzenbecker, Ronsten, "Hr Ole", m. fl.
Men vid valet dagen den 12:te Maj 1793 segrade dock Hr Lars Gar-
dell. Då steg Rundbergsska partiets ilska till sin höjd och ingen af
deras besegrare tordes af fruktan för lif och lemmar gå ensam hem;
men hela natten huserade dock prästhusets vänner af *gamla stam-
men* på prostgårdssalen och söpo der allt vildare i förargelsen, tills
kapten Sturtzenbecker slutl. i vredesmod ryckte tappen ur tunnan
och lät ölet squala öfver golfvet under det att han ropade, att om
någon som ej var af deras vänner vågade sig dit, skulle han *ligga
åf*, d. v. s. vara dödens man! — Snart anmälde ock Hr Ole klander
öfver hela valet in dess alla förmenta olagligheter och landsfiskal
Kock vardt aktor i målet, men, ehuru den stackars Hr Ole Rund-
berg, krossad i alla sina förhoppningar om befordran, dog af sorg
och grämselse redan den 10 oct. samma år, och fastän fiskalen an-
mält sig ej kunna finna några laga skäl för de påstådda olaglighe-
terna vid valet, fullföljde dock den stridige magister Joh. Rund-
berg sin besvärsklagan, anförande bl. annat, att både landsfiskal G.
Westberg samt länsmännen Joh. Åkerman i Stånga och Westberg i
Sanda varit under valet i kyrkan närvarande. Men allt dermed
vanns slutl. intet, valet stod fast och Hr Lars Gardell svor kyrko-
herde-eden i Consistorium d. 15 januari 1794. Dock blef det be-
klagligen ej dermed slut på stridigheterna i följd af prästvalet i
Burs den gången: såsom nådarsinnhafvare kommo Rundbergarne
till Åkerman på Odvalls för att på det strängaste uttaga tionden i
Strå m. m., men han häfde ut dem och hänviste dem till lag och för-
fattningar. Och länge derefter fortlefde hat och bitterhet mell.
många församlingsboar, mycken ovilja mot den duglige kyrkoher-

den Gardell och många hans välvilliga åtbörder samt ett styggt hat hos mången bonde mot honom och hans hus, hvilken ilska, hos somliga dold, dessvärre snart ännu häftigare utbröt.

Ty sedan kyrkoh. L. Gardell under några år genom sitt förstånd och värdiga väsende inom sitt gäll i många fall verkat nyttigt och de stridiga sinnena redan början blifvit försonade, dog han d. 23 apr. 1800, lemnande efter sig 3:ne barn och sin enka, Kajsa Lis. Laurin, f. 1767. — Genast kommo bönderna i rörelse, den förra partiifvern vaknade på nytt, man ville nu taga sin skada igen, höll lifliga möten och öfverläggningar och de vi sednaste präst-valet besegrade gubbarne reste flocktals till Hr Märten Rundberg (sal. Hr Bertels andre son), som red. 1788 var kyrkoh:e i Alskog, för att bedja honom söka till Burs: bättre lycka denna gång! tänkte de. Och på förslaget uppfördes den 14 aug. 1:o v. Past. Mag. *Joh. Phil. Laurin*, f. 1765, 2:o v. Past. Mag. *P. Åkerman*, f. i Rone 1768, och Kyrkoh. Hr *Märten Rundberg*, f. 1749. Så snart detta säkert var känt, var också valpartiernas ställning med detsamma bestämd, eller så, att de fleste af bönderne, vare sig af partihat, förskräckelse för stundande hämd eller af verkl. tillgifvenhet för Rundbergska huset, genast ställde sig på den andre prästsonens eller "Hr Märten" sida, så att det från början tycktes som att hans seger vid valet skulle vara aldeles gifven. Men mot detta parti ställde sig straxt åter länsman Joh:s Åkerman i Stånga, som öppet ogillade Herr Märten's husseder samt i alla fall red. försäkrat sin slägtinge Mag. P. Åkerman, att, om han önskade det, så skulle han nog ändå få pastoratet; men denne hade stolt svarat, att han hvarken ville krypa för några bönder eller ha någon enskildts bemödanden att tacka för sin befordran. Och ingen tänkte på Mag. Laurin, den ingen kände. Men sedan han väl predikat prof, blef allt genast omvänt. Ty, med sitt glada väsende, ypperliga messning och vackra predikan, — hvaraf folket särdeles tyckte om hans ingångsspråk: "pröfven alla och behållen det godt är" —, vann han högeligen församlingarnes tycke. Då Mag. Laurin efter profvet skulle resa sin väg och en af Rundbergarne ville följa in honom i vagnen, lade en gamal beskedlig bonde vid Gläfnäs sin hand på hans axel och sade: nej, magister! dä sällskapet däger inte! då Laurin reste ensam. Nu var länsman Åkerman ej hindrad af sin välvilja för Magister Pehr, hvarföre han genast uppträdde för Mag. Laurin, hvarunder också enkepastorskan Gardell (född Laurin) allt lifligare deltog för denne sin slägtinge. Men dermed uppflammade också dess häftigare det gamla sednast besegrade bondpartiet, som nu började uppbjuda alla sina krafter för att denna gången i stället sätta sin vilja igenom eller att få Hr Märten till kyrkoherde i Burs. Derföre pågick värre än förra gången skojeriet med att supä, hota och öfvertala på alla vis; och Sigdesherrarne och deras vänner, säs. handla

den tvetydige Mathias Lythberg, som hade gårdsdelar i Burs, förmodl. också den afsatte Häradshövding Bertil Rundberg och den förderfvade Isr. Lyth vid Roes, h:ken hade en särdeles lust med prästval, i förbund med sina farliga drabanter eller Kärlingen, Dreutzarne, och kanske sjelfvaste Pilgårdar deltog i valäfventyren och upphetsade sinnena till det yttersta. Då länsman J:s Åkerman, som redan var gammal, en gång, åtföljd af sin raske son, Jöns Niel., f. 1778, hade ett möte m. sina vänner uti Malnbyen i Stånga, blefvo både far och son instängda i huset. Men sonen kröp ut g. fönstret, slog sig genom från andra sidan till dörren, banade så väg för gubben, och drogo sig begge två den gången lyckl. ur leken. Och dessmer Magister Laurins vänner vunno mark dess mer hotfullt och våldsamt uppträdde Rundbergiska partiet: emellertid vägde mell. begge ännu röstantalet teml. lika. Kom så ändtl. den 26:te apri. 1801, valdagen, då Mag. P. Åkerman fick ingen röst och Mag. Laurin segrade på Hr Märten genom blott 15/20 röst.

Men uti ilskan öfver denna valets utgång och i följe af nederlaget andra gången i detta afs. inom så få år, steg nu sinnesbitterheten hos de återigenom besegrade till ytterlighet, då kärnan i det vilda Rundbergiska partiet, som räknade så många samvetslöse målsmän bland sig, ifrigt ropande på olagligheter vid valet och genast började rättgång derom, under det att det ohyggligaste och lifsvådliga hat på alla sätt yttrade sig isyn. mot enkepastorskan Gardell, som bodde i prestgården, samt den verksammaste hufvudmannen för Mag. Laurins vänner, den orädd länsman Joh:s Åkerman och hans släktingar. Då voro åter Burs och Stånga församlingsboar i öppen strid mot hvarandra, ingen tordes lemna sitt hus, man fruktade för öfverfall, ja mordbrand, ty de vildaste bofvarna hade i hämnd öfver sitt dubbla nederlag hotat, att de skulle skjuta ihjäl Pastorskan Gardell, förderfva Åkermännerna samt tända eld på prästgården, Odvalls i Stånga och Sindarfve i Hemse, hvarest J. Åkermans kusin, den redbare och konstfärdige Lars Niel. Åkerman (f 1781, bodde. Åkermännerna på Odvalls i Stånga bommade till nätterna igen sina dörrar och hade bössorna skarpladde vid hufvudgården och Sindarfve-Åkerman hade yxan liggande vid sängen. Alla dessa försiktighetsmått kunde dock ej skydda de hotades egendom; ty skälmarne höggo sönder för J:s Åkerman hans vagnar, se-lar och andra redskap och slungade stenar in g. fönstren samt stulo bert allt hvad de kommo öfver, såsom åkdynor, kopparkärl m. m. Dock tedde sig det mest hemska hotet mot prästgården, der fru Gardell bodde ensam m. sina barn och husets adjunkt, Vice pastorn, den lärde och älskvärde Mag. Jac. Dedekind. De mordiske sällarne syntes ofta om qvällarne med bössan i hand smyga kring prästhuset; hvarföre pastorskan, som eljest var en rådig qvinna, i sin hjerteängslan lät sätta luckor för fönsterna i nedre våningen och

fästa dynor innanför: och sjelfva den fredsamme Mag. Dedekind satte en bajonett på en stake. Stundom dansade ändock en stor sten genom rutorna, och en natt blefvo 2:ne pastorskans hästar bortstulna, dem man långt om länge omsider åtfann på en trädesåker i — Westkinde, hvarest de arma kreaturen gingo utsvultna, förstörde och med utstuckna ögon! Äfven enskilde bönder voro föremål för alleha våldsamer; och för klockaren Larsson i Stånga, som på något vis varit på Mag. Laurins sida, förgaf Sigdes-Sturtzenbecker hans hästar och hans vänner stenade hans hus, slogo ut alla fönster, bråkade sönder hans kärhylla m. tallricar och allt samt förstörde hans utestående *downingar*, hvarpå de svinaktige bofvarne satte sig i sällskap kring prestbrunnen vid kyrkogårdsmuren och orenade vattnet. Men de förvildade sällarne ådagalade dock det våldsammaste hat emot gamle J:s Åkerman, icke blott för hans framgångar vid prästvalen, utan också derföre att han, oftast m. biträde af sin orädde son och efterträdare i tjensten, Jöns Niclas, med sällsynt mod och slug ihärdighet höll efter, fångade och till straff befodrade många af de samhällsfarliga bofvar och stortjuvar, som i dessa engder på den tiden förskräckte och plågade hela orten. En dag sköt en bonde på honom när han gick öfver sin gård, då bössan lyckligtvis klickade, engång, då han skulle resa till Heide, låg Kärtingen i försåt för att skjuta honom, men han kom händelsevis att taga en annan väg; och åter så skulle han bege sig i tjänsteärendet bort åt När, hvarvid han for förbi Burs prästgård, då i det samma Mårt. Sturtzenbecker vid Sigdes lade an på honom på öppna landsvägen och han ovilkorl. också blifvit ihjälskjuten om icke våldsmannens hustru, Maja Lätta Rundberg, i det samma sprungit till och slängt mordgeväret åt sidan då skottet gick af. Men den resan slutade i alla fall ej bättre än att, då länsmanen under förrättningen låtit släppa sin unga vackra märr på bete i en äng, hade stortjuven Pilgårdar af hämnd passat sig tag och gjort så väl från sig, att man till slut fann det fattiga kräket liggande under en buske, visserl. ännu lefvande, men med afslaget ben. — Så voro i följd af de begge prästvalen i Burs 1793 och 1801 sederna bl. allmog och andre förvildade, så att förskräckligt hat med mångfaldiga försök till mord, allmän osäkerhet och våldsbragder af alla slag jäste i mångas sinnen.

Emellertid pågick m. all bitterhet rättegången om sednaste prästvalet i Burs. Först hade (genom v. Häradshöfdingen Jacob Fahlsten) Mårt. Sturtzenbecker, Joh. Rosm:n Gaibjanne i Burs samt P. P:n Stenstugu och O. Wilhelmsson Boks i Stånga i konsist:m anmält klagomål öfver Mag. Laurins val, hvarjemte också Mattis Lythberg (man utom fatalie-tiden) der anført missnöje, bl. annat derföre att hans röster för ett halft mantal st. Löfnes i Burs och 1/8 vid Qvie dersammastädes ej blifvit upptagna. Målet hän-

vistes till domstol under den nye häradshöfd:n C. G. von Hanswolf, som var en stor mutkolf, med många förhör, talrika vittnen och mycket bittert gräl. Men likväl lära föga af de hårda klagomålen kunnat bevisas, ty Mag. Joh. Ph. Laurin inkom till konsistorium d. 14 juli 1802 med k. Svea Hofrätts utslag öfver valet, hvarigenom han segrat, fick slutl. fullmakt på gället och tillträdde det samma år. Men ännu var sinnesstämningen mot honom så hotfull, att han, snart efter sin inflyttning i Burs prestgård, fick ett namnlöst bref m. varning att icke bo i nedre våningen, och innan kort slungades också en sten in till honom genom fönstret och h:ken var nära att träffa sitt mål; och ännu många år derefter led han hårdt motstånd af de stygge Bursboarne. — Men längst fick dock länsman J:s Åkerman lida för sitt deltagande i dessa prestval; ty han var mest både fruktad och hatad af skälmarne. Så finner man att Hr Märten Rundberg i Alskog ännu den 12 maj 1803 begärde konsist. fullmäktig i sin rättegång mot J:s Åkerman; hvareft. målet sedermera gick till K. Svea Hofrätt. Och bland andra illfunder hade stortjufven Smeden Kärling i Stånga samma år instämt Åkerman att svara för förgripliga utlätelser om Gud, d. Hel. Nattvarden och Helgdagarna, h:ken sak delgafs Konsist., som upplyste att allt var falskt; o. s. v. Alla dessa angifvelser i tjensten mot Åkerman verkade i alla fall, att han i det närmaste var på vägen att bli afsatt. Visserl. hade han många oförsonliga fiender, som flitigt ansatte honom inför den orättfärdig Hauswolff samt utmålade honom på det värsta inför K. Hofrätten; men han hade också många mäktiga vänner, sås. isyn. Kyrkoh. Laurins bror, Hofrättsadvokat-fiskalen Er. Pet. Laurin. Allt detta verkade slutl. till den anklagades räddning: och sedan länsman Joh:s Åkerman efter ett kort vistande i Stockholm hemkom, hade han ändtligen vunnit rättegången i målet och hade på fickan ej blott utslaget derom, utan äfven fullmakten som Kongl. Hofrätts-kommissarie, hvarpå han här snart uppträdde segerstolt och visade sig inför sina gamla trätobröder klädd i Hofrättsuniform, trekantig hatt och värja! — Så slutades detta långa valkrig; och Joh:s Åkermans slutliga framgång deruti blef upphofvet till våra länsmäns sedermera sjelfständiga titel af "kommissarie".

Men i dessa tider af så mycket våld och så barska folkseder både bland allmogen och de s. k. herremännen, var det dock en viss art af samvetslös våldsamhet, som både djupt och länge förfärade godt folk här på Gotland, neml. de många och djerfva kyrkostölder, som inom en ganska kort tid föröfvades på landet och af h:ka ingen enda på länge kunde upptäckas. Ty icke blott osäkerheten för hvars och ens egendom, utan det hemska uti att så ogudaktiga menniskor funnos, som utan allt samvete plundrade templen, gjorde ett förskräckligt intryck på alla, helst man af flera omständigheter

tydl. fann, att ej blott några få bofvar, utan hela band af ogeringsmän och tjufgömmare förenat sig till dessa rysliga dåd, hvilka, det ena efter det andra, ja stundom flera på en enda natt, skett mest uti landets södra del. Af den allmänna förskräckelsen blef bl. folket sinnesstämningen dyster och inbillningskraften satt i rörelse, så att berättelser och sagor om de hemskaste illbragder m. alleh. äfventyr kommo i svang, omtalades och troddes af de enfalldige, hvarigenom den ene ytterl. förskräckte den andre. Det sades, att skålmarna kunde göra sig osynliga under sina plundringar, att de kunde *kasta sömn* på husfolken medelst upptändande af förhäxade ljus, som brunno med blå låga, o. s. v., ja, det sades att bofvarna stulit i aderton kyrkor på fjorton dygn. Derföre tillbommade landtboarne till nätterna sina hus på det starkaste, tordes ej sofva, hade elden brinnande på spisen natten igenom (isyn. i klockarestugorna) samt höllo flitig vakt öfver sin egendom. Snart ville ock kyrkovårdarne afsäga sig ansvaret för kyrkornas kassor, och på flera ställen intogos dessa, jemte de dyrbara kyrkokärnen, att förvaras i prästgården, då kyrkoherden ofta hade bössan vid sängen och folk uppådadt till säkerhetsvakt för sig och kyrkans gods. Men ändock fortforo kyrk. tjuvarne att stjäla lika djerft och gömma lika säkert: och så fortfor det länge till allmän förskräckelse.

Ofta hade man sett spår efter tjufvarna, hört dem om nätterna fara på landsvägarne och här och der hittat något gods efter dem, men intet kunde bevisas till laga följd. Emellert. var man slutl. säker på att det starka tjufbandet hade sitt stamhåll i Burs och Stånga samt sina hjälpare uti Linde och Låista, ja öfver skogarna till Heide, Levide och Rone samt i När. — Under tiden hade (enligt konsistorii Handl:er) ingått vederbörlig anmälan af kyrkoh. Mag. Mich. Kolmodin, att natten mell. den 27:de och 28:de januari 1801 stöld skett i Geista och Sproge kyrkor, äfvensom ock uti Rone; o. d. 11:te mars 1802 var af Kyrkoh. M. Rundberg anmaldt, att inbrott och stöld föröfvats uti Lye kyrka; likal. uti Låista kyrka samt uti Stånga, m. fl. kyrkor. Då det efterhand i en ryslig följd inom ett halft år och utan någon enda upptäckt blifvit stulet både penningar och på flere ställen nattvardskassar, paténer m. m. uti ganska många stiftets kyrkor, eller också uti Buttle, Garda, Alskog samt uti alla de ofvan nämnda, hade biskop J. Möller derom genast gjort anmälan till K. Bef:s Hafvande och Kronobetjeningen om tjufvarnes efterspanande och godsets tillrättaskaffande. Men, då ingen kyrkostöld ändock lyckats blifva upptäckt, uppmanade biskopen i ett cirkulär prästerskapet och församlingar att till det stulnas återvinnande utfästa sig till premier af 20 ell. 25 procent af godsets värde till belöning för en hvar, som kunde bevisligen uppdagat kyrkotjufvarne och deras rof. Och snart derpå, eller den

31 ste mars 1803 anmälde konsistorium till K:s Bef:s Hafvande att socknemännen uti Butle, Garda, Lye, Rone, Hablingbo, Geista och Sproge samt Alna och Lau, enl. fattade socknestämмо-beslut, till kyrktjufvarnes upptäckande och godsets återvinnande, hvar för sig och i visst mått utlofvat belöningar, tillsammans utgörande 166 R. 32 sk. eller 1,000 daler; nvarf. konsistorium anhöll att K:s Bef:s hafvande behagade derom snarligast utfärda allmänna kungörelser.

Emellert. hade det händt, att, då kyrkoh. i Burs J. Ph. Laurin blifvit underrättad om kyrkostölden i Stånga uti juni 1803 och han genast red upp till Stånga för att med kyrkovårdarne och Åkermännerna rådgöra om saken, hade han på vägen blifvit mell. fyra ögon tillfrågad af smeden Kärling vid Sutarfve om Hr Kyrkoherdens tanke m. afs. på inbrottet i kyrkan och hvilken ogudaktig människa måntro kunnat föröfva brottet." Då hade Laurin spännt sina brinnande ögon i karlen och svarat: "I sjelf mester!" Dermed gifvit hästen en smäll och sprängt vägen framåt, då Kärlingen straxt började ropa på vittnen vid en sådan anklagelse mot en ärlig man, o. s. v. Men denna händelse riktade kanske allraförst uppmärksamheten åt rätta hållet för illgärningarnas uppdagande. — Snart derpå begärde Häradsh. v. Hauswolff på Skogs den 15:de juni 1803 uppgift af konsistorium om de penninge-sum:or, m. m., som stulits ur kyrkorna, de dristige och djerfve Åkermännen, far och son, voro i rörelse till bofvarnas upptäckande, då väl deras sockenbo, Kärling, snarast blef om brottslighet öfverbevisad och gripen, målen inständes till södra häradsrätten och den ena bofven efter den andra visiterades i deras hus, fängslades och fördes i häkte. Men dessa häktningsåtgärder mot så djerfve, vildsinte och samvetslöse rånsmän var ingen lätt sak: dertill fordrades bästa mannamod, stor ihärdighet och all fintlighet. Då hände det, att, då de begge Åkermännen skulle om natten gripa en bonde vid Änges i Burs, den farlige Friskopp, och den raske sonen, Jöns Nielas Åkerman om natten först gick in till den mordiske bofven, låg denne i sängen och hade en stor "Fälle-basse" (knif) vid sig samt röt till honom: "det var väl att det var du, din *hvalp*, för hade det varit den gamle (fadern) skulle "fällebassen" suttit i han", hvarpå han då gaf sig och blef fängslad. Vid Änges togs då också en der boende stortjuf, Skärström, som var född på Öland. Då de likal. i mörka natten skulle visitera efter tjufgods hos Dreutzens vid Allmunde i Burs, hos de beryktade skälmarne de s. k. Dreutzens- eller "Allmunde-särkarne", sparkade vid deras inträde i huset genast deras syster, Lona Kajsa, sönder den medhafda lyktan, hvarig. det då lyckades den ene af bröderne, Abraham Dreutz, att i blinken störta sig ut g. fönstret, hvarpå han försvann i nattmörkret. Men han hade dervid blifvit så illa af glasskärfvorna sönderskuren i de bara fötterna, att man af blodspåren kunde förfölja flygtingen ned

till Rone-myr, hvaröfver han sprang så naken han var för att gömma sig hos stallbrodern "Guntlack" (Isr. Lyth) på Roes i Rone eller hos sjöröfvaren Mattis Lytberg, som då kanske uppehöll sig der. Jöns Dreutz blef tagen; men brodern förklädde sig till piga och gömde sig hela vintern. — Då var han också uti Öja, hvarest han stund. om nätterna gick och spökade, klädd i ett hvitt lakan, tills han slutl. med skepp:n Jöns Wiman fick smyga sig bort till Flensburg. *Jör. Ackander, f. 1789.* Och så gällde det att komma öfver och gripa den kanske djerfvaste af hela bandet, mästertjufven Pilgårdar i När, då han i början nekade fräckt och under hotelser till all delaktighet i stölderna. Men genom undersökningen i gården fann man slutl. en nattvardskalk, gömd uti husryftet (kroppåsen) af en lada, en del af de penningar, som nyl. voro stulna från Sigdes-gubben i Burs, uti en *skidflo* (vedtraf) samt mera deraf uti en åker; hvarpå tjufven blef fängslad. Dock ville han ännu ej bekänna om en hel säck tjufgods, den man visste var någonstans gömd; men då handklovarna skrufvades fastare till eller så att blodet trängde åt nagelrötterna, utvisade han ändtligen hvar säcken låg, neml. på ett annat ställe i åkern, men den befanns ej innehålla mer än — 12 styfver! Så blefvo ock flera tjufvar tagna, såsom Snausarfve-Gabriel (i Lau eller Alskog?) en dräng från Öja vid namn Sven, m. fl., men det var minsann också farligt att föra slika förtviflade sällar till häkte och förhör; ty det hände att någon af dem, kommen på skogen, ref handklofvarna af sig och sprang till skogs, fastän de äfven sjelfmant återvände och läto sig fängslas på nytt, ty de visste att de då voro på alla håll så hatade och eftersatte, att ingen af deras vänner mera vågade hysa dem. — Under tiden pågingo under ett ofantligt tillopp af menniskor tjufrannsakningarne på Södra tinget: ett stort antal vittnen förhördes, en del af det stulna fick åter och man fann snart, att det var Kärlingen, som uppsmält det mästa kyrkosilfret; hvareft. slutl. flera af bofvarna spöades och andra skieckades på fästningen, under det att en och annan skälm väl vågat lifvet i en liten båt för att rymma undan öfver hafvet. Ehuru man af konsistorii handl. af d. 11 dec. 1804 har ett transumt af K. Horättens dom, rörande ersättning af qvarlåtenskapen efter kyrkotjuvarne Kärling och Friskopp, hvilka således lära haft någon egendom, och hvarvid v. Past. G. Kolmodin var Konsist. fullmäktig, voro dock kyrkornas förluster g. dessa stölder ganska betydliga. — Men sedan folkkänslan länge och häftigt varit uppskakad af dessa stygga händelser, voro de vildare lynnena bland menige man ej tillfredsställande af de blodiga straff, som lagen pålagt syndarne, utan en djup folkhämnad falkade på att ytterl. tukta de bofvar, som förgripit sig på Guds hus och stört landsfriden, och den allmänna folkilskan ville egentl. komma åt den utiskskade skälmen Pilgårdar i När, ty han hade, äfven efter sitt

hårda straff för kyrkostölderna, ej låtit sina grannars egendom vara i fred. Derföre hade några djerfva karlar sammansvurit sig att *passa ut* den förhärdade skälmen och knäppa honom för allvar. Och en dag, då Pilgårdar med ett barn var ensam hemma i stugan, skymtade några af desse hämnare utanför hans fönster med bössan i hand. Som bofven väl förstod att det gällde hans lif, ryckte han genast till sig det oskyldiga barnet, som han tog upp i famnen för att sål:a skydda sig; men lotsen på Rone, Petter Johannes Spitz, kastade geväret till kinden, fängkrutet brann, skottet genom fönstret drabbade syndaren i låren och Pilgårdar med det skrikande barnet låg der i sitt blod på golfvet! Och under rysliga plågor dog han snart derefter. Dock hade dråparen alltf. mycket litat på den allmänna folk känslan af hämnd och begått gerningen alltf. öppet, så att han verkl. blef häktad. Likväl blef han efter $\frac{1}{2}$ år frigifven, sed. hans köttsliga bror, Sjöberg, tagit dråpet på sig, men i det samma lyckats rymma från Gotland i sällskap med den illa beryktade Mattis Lythbergs dräng, Erik. Men då Sjöberg, efter 14 års frånvaro, åter kom hem och för många sade att han skjutit Pilgårdar, brydde sig ingen om det och han blef aldrig för dråpet tilltalad.

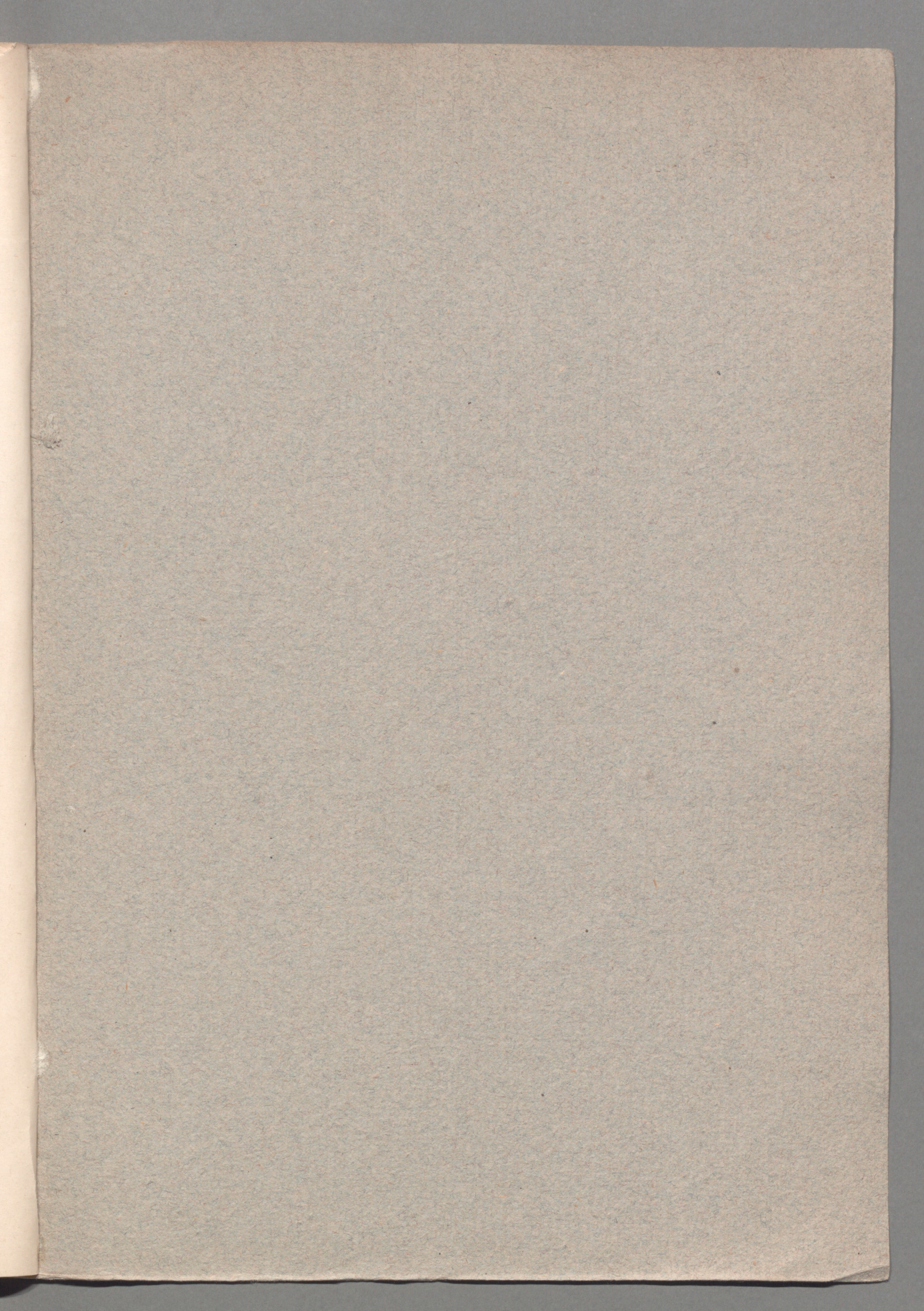
Men under de långa ransakningarna om alla de djerfva kyrkostölderna hade många underliga omständigheter tedt sig, som hos mången grundade den tanken, att de häktade eller red. straffade simple tjufvarne aldrig vågat hvarken stjåla så djerft eller kunnat så länge och väl gömma det myckna och dyrbara tjufgodset, derest de icke haft hjälp och skydd af några som syntes vara bättre eller vissa s. k. herrar. Också tyckte man att förhören med tjufvarna ofta gått lamt, man glunkade om, att mutor blifvit forslade till Skogs, ja, ett par svarta oxar från Alskogs prestgård, äfvensom att en ko var ledd dit från Allmunde i Burs; och då den orädde länsman J:s Åkerman, som ofta låg i strid med Hauswolff flera gånger under ransakningen hänviste till den ell. den lagens balk, allt för att fälla skurkarne, blef han afsnäst af domaren, som i vrede ropade: "Nu kommer Ni igen med Edra balkdragningar"! Långe hade ock misstankar hvilat på Mattis Lythberg och isynnerhet på Israel Lyth uti Rone, den usle f. d. länsmanen, "en viss person", hvilken ännu den 19:de augusti 1805 af biskop Möller till sin kyrkoherde hänvisades till bättre undervisning i kristendomen, m. anl. af hans opålitliga vittnesmål i den gemena prästvalsstriden, då Jonas Esberg blef kallad till kyrkoherde i Heide i apr. 1803), denne Lyth, som ofta och i många fula saker varit handtlangare åt den afsatte häradshöfdingen Bertel Rundberg. — Denne olycklige meniska, tredje och yngste sonen af gamle kyrkoh. i Burs Hr Bertel Rundberg, hade alltid varit lastbar och samvetslös samt i början af 88 års krig i sällskap med den illsinnade kapten J. J. Ankarström

rest omkring på landet för att uppvigla allmogen mot konung Gustaf III och råda dem emottaga rysk protection. Dock, allt oaktadt, och efter Ankarströms olycka, hade han gift sig med dennes enka, född Gustafiana Elisabeth von Löden, hvarigenom han fick pengar, då han för 4,000 Rr. ackorderade sig till häradshöfdingessysslan. Men der på Skogs tedde han sig snart ovärdigt på allt sätt, umgicks med sämsta folk, såsom d. v. länsman Isr. Lyth och dylika skalkar och lefde illa med sin hustru, mot hvilken han ej utan skäl slutl. vardt så svartsjuk att han t. o. m. hotade henne med bössan, då hon flydde huset och engång gömde sig under en vägbro mellan Skogs och Fardhem. Slutl. vardt han alltmer oefterrättlig som människa och orättfärdig såsom domare samt anklagad för flera grofva embetsförbrytelser, hvarpå K. Svea Hofrätt hitsände en offentlig aktor, som den 7:de okt. 1799 på Klinte en hel dag höll rannsaking öfver hans despotiska och högst orättvisa förhållanden, som bevisades g. flera svåra och graverande vittnen, och då dervid slutpåståendet mot honom gjordes, fruktade flera af de otalige närvarande åhörarne, att han skulle få slag af iörargelse; men detta hjälpte föga, ty snart derpå vardt han från domaresysslan afsatt. Dereft. lefde han utfattig, föraktad och öfvergifven af sin hustru samt, sås. det sades, också bekajad af skamlig smitta. Slutl. förföll han på allt vis, hade smått om penningar och besöktes af ingen, utom misstänkt folk, och deribl. i synnerhet af "Guntlack", sås. det sades oftast i hemlighet. — Häraf uppkommo de mest hemska och otroliga rykten, eller att den förre domaren sjelf ej blott var inblandad i de många kyrkostölderna, utan ock deltog personligen i dem! Och det berättades den tiden allmänt och troddes af hederligt folk (såsom doct. S. Witthoff och Mag. M. Gustafson, m. många flera), att, när kyrkostölden (uti apr. 1802 eller 1803) skedde uti Alskog, hade Hr Mårten Rundberg, som då der var kyrkoherde, en natt blifvit varskodd af sina drängar, som sagt att tjufvar nu stodo på en stege för att krypa in g. kyrkofönstret, då M. Rundberg, som var snäll skytt, genast tog bössan, sprang ut och tryckte af på bofvarne i halfdunklet, då en af dem med dämpadt skrik damp i backen och befanns af de tillspringande vara den arme kyrkoherdens egen bror, häradshöfdingen Bertel. Andra säga att tvenne syndare föllo för skottet, neml. den sistnämnde olycklige, som genast i tysthet fördes till Sigdarfve i Alskog, och att den andre var en Berg eller Mattis Lythberg, som blef ihjälskjuten på fläcken samt lades straxt i vagnen och kördes till läkare i Wisby, då det föregafs att han dött under vägen. Berättelserna om detta skamliga elände hafva städse varit lika mångfaldiga som olika, ehuru de flesta sammanstämde i hufvudsaken; men Rådman Nils Klingvall, f. 1781, som alltid var en hedersman, och som kände B. Rundberg, påstod att denne icke dött af något skott, som, -- efter berättelse, skulle ha träffat uti

bakdelen af hans manslemmar, utan att han efter stora plågor af lidit i följd af stygg smitta, som alldeles förderfvat dessa kroppsdelar.

Så förhåller det sig i allmänhet med dessa tiders obändiga stridigheter, och hemska brott ehuru man numera ej är säker på tidsföljden och flera omständigheter dervid; men det hufvudsakliga deraf och de allra flesta uppgifterna derom äro meddelade af gammalt godt folk, som ännu (1839) lefver och som sjelfva voro nära dessa händelser och ofta hört dem omtalas. — Det förstås, att hvad som här är yttradt särskildt om Burs- och Närbornas lynne och vildhet, lika väl under dylika omständigheter stund. kan lämpas på folket i de öfrige af landets socknar.

*Ur Säves-samlingen
Uppsala Universitets
bibliotek.*

**National Library
of Sweden**